

บัตรความรู้ที่ 3 เรื่อง ตัวอย่างการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง

ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ร่องรอยการกระทำ การพูด การเขียน การประดิษฐ์ การอยู่อาศัยของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏอยู่ภายนอก อันได้แก่ ความคิด โลภทัศน์ ความรู้สึก ประเพณีปฏิบัติของมนุษย์ในอดีต ความรู้สึกของคนในปัจจุบัน สิ่งที่มีมนุษย์จับต้องและทิ้งร่องรอยไว้ กล่าวได้ว่าอะไรก็ตามที่มาเกี่ยวข้องกับมนุษย์หรือมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ทั้งสิ้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามยุคสมัย

1.1 หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือ หลักฐานที่เกิดขึ้นในสมัยที่ยังไม่มีการบันทึกเป็นอักษร แต่เป็นพวกซากโครงกระดูกมนุษย์ ซากสิ่งมีชีวิตต่างๆ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องประดับ ร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ตลอดจนความพยายามที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ ก่อนประวัติศาสตร์ ในลักษณะของการบอกเล่าต่อๆ กันมา เป็นนิทานหรือตำนาน ซึ่งเราเรียกว่า “มุขปาฐะ”

1.2 หลักฐานสมัยประวัติศาสตร์ คือ หลักฐานสมัยที่มนุษย์สามารถประดิษฐ์ตัวอักษรและบันทึกในวัสดุต่างๆ มีร่องรอยที่แน่นอนเกี่ยวกับสังคมเมือง มีการรู้จักใช้เหล็กและโลหะอื่นๆ มาเป็นเครื่องมือใช้สอยที่ปราณีต มีร่องรอยศาสนสถาน และประติมากรรมรูปเคารพในศาสนาอย่างชัดเจน

2. แบ่งตามลักษณะหรือวิธีการบันทึก

2.1 หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษร ได้แก่ จารึก ตำนาน พงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกความทรงจำ เอกสารทางวิชาการ ชีวประวัติ จดหมายส่วนตัว หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร กฎหมาย วรรณกรรม ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีการเน้นการฝึกฝนทักษะการใช้หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่ จนอาจกล่าวได้ว่า หลักฐานประเภทนี้เป็นแก่นของงานทางประวัติศาสตร์ไทย

2.2 หลักฐานไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ หลักฐานโบราณคดี อาทิเช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เงินตรา หลักฐานจากการบอกเล่า ที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” หลักฐานด้านภาษา เกี่ยวกับการพัฒนาการของภาษาพูด หลักฐานทางศิลปกรรม ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ หลักฐานประเภทโสตทัศน ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพสไลด์ แผนที่ โปสเตอร์ แถบบันทึกเสียง แผ่นเสียง ภาพยนตร์ ดวงตราไปรษณียากร

เกร็ดน่ารู้

พงศาวดาร คือ เรื่องราวความเป็นมาของเหตุการณ์เกี่ยวกับประเทศชาติ หรือพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศชาติ

จดหมายเหตุ มีความสำคัญต่อประเทศทั้งในฐานะของเอกสารจดหมายเหตุ ในฐานะ การดำเนินงานตามกระบวนการวิชาการจดหมายเหตุ และในฐานะของหน่วยงาน จดหมายเหตุเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกสารจดหมายเหตุที่เป็นบันทึกความทรงจำของชาติ

3. แบ่งตามลำดับความสำคัญ

3.1 หลักฐานขั้นต้นหรือหลักฐานปฐมภูมิ (Primary sources) หมายถึง หลักฐานที่บันทึกสร้างหรือจัดทำขึ้น โดยผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นโดยตรงหรือบ่งบอกให้รู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นจริง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร อาทิเช่น สนธิสัญญา บันทึกคำให้การ จดหมายเหตุ กฎหมาย ประกาศของทางราชการ ศิลาจารึก จดหมายโต้ตอบ และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร อาทิเช่น ภาพเขียนสีผนังถ้ำ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับ เจดีย์ เป็นต้น

3.2 หลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ (Secondary sources) หมายถึง หลักฐานที่เกิดจากการนำหลักฐานขั้นต้นมาวิเคราะห์ ตีความเมื่อเวลาผ่านไปนานแล้ว ได้แก่ ตำราหนังสือพงศาวดาร⁶

แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์

ในการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จะเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะได้จากแหล่งของข้อมูล 2 ประเภท ด้วยกันคือ

1. แหล่งของข้อมูลขั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) เป็นแหล่งของข้อมูล que ผู้ศึกษาได้จากหลักฐานเดิม โดยผู้ศึกษาเป็นผู้สังเกตการณ์ที่บันทึกโดยตรงหรือเป็นข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่า การบันทึกหรือรายงานของคนที่มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น แหล่งของข้อมูลขั้นต้น ได้แก่ แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

1.1 เอกสารต่าง ๆ (Documents) หรือบันทึกที่รายงานโดยผู้อยู่ในเหตุการณ์หรือเป็นพยานของเหตุการณ์ ข้อมูลขั้นต้นที่จัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

(1) เอกสารหรือบันทึกของทางราชการ อาทิเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเสียภาษี กฎหมายต่าง ๆ ประกาศ ระเบียบ สถิติต่าง ๆ ประกาศนียบัตร คำพิพากษา คำให้การ สารตรา โฉนด

(2) เอกสารหรือบันทึกของคนในสมัยนั้น อาทิเช่น จดหมาย จดหมายเหตุ ไดอารี สัญญาต่าง ๆ พิณยกรรม หนังสือ จุลสาร เรื่องราวในหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ บันทึกของสำนักงาน อุตชีวประวัติ คำสอน งานวิจัย

(3) หลักฐานทางภาพและเสียงในประวัติศาสตร์ อาทิเช่น ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ภาพถ่าย ภาพวาด แผนที่ แผนภูมิ เทปบันทึกเสียง

1.2 ซากโบราณวัตถุ (Remains or Relics) ได้แก่ ซากสิ่งปรักหักพัง ซากพืช ซากสัตว์ ที่กลายเป็นหิน โครงกระดูก เครื่องมือเครื่องใช้ ภาชนะ อาวุธ เครื่องประดับ เครื่องตกแต่ง ถ้วย เสื้อผ้า เหยือกต่าง ๆ เหยือกตรา อาคาร อนุสาวรีย์ แหล่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้อาจเป็นหลักฐานที่ชี้บ่งถึงการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและ วัฒนธรรมของคนในสมัยนั้นด้วย

1.3 คำให้การหรือหลักฐานทางคำพูด (Oral testimony) ได้แก่ เรื่องที่พูดโดยพยานหรือผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์

2. แหล่งของข้อมูลชั้นรองหรือข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) เป็นแหล่งของข้อมูลที่ได้จากรายงานหรือถ่ายทอดมาจากข้อมูลขั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูล หรือหลักฐานนั้นถูกรายงานโดยผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์นั้น ผู้เขียนจะรายงานหรือถ่ายทอดในสิ่งที่ผู้อยู่ในเหตุการณ์พูดหรือเขียนหรือถ่ายทอดในลักษณะต่าง ๆ ไว้ หรืออาจจะถ่ายทอดมาหลายทอดได้ แหล่งของข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ ตำราเรียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือพงศาวดาร

⁶ วงเดือน นาราสัจ, ประวัติศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาวิชาการ (พว.) จำกัด, 2551), หน้า 12.

โดยทั่วไปแล้ว นักประวัติศาสตร์ นักวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มักจะใช้ข้อมูลขั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ เพราะมีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าและจะใช้ข้อมูลชั้นรองหรือข้อมูลทุติยภูมิก็ต่อเมื่อไม่สามารถจะหาข้อมูลขั้นต้นได้⁷

ตัวอย่างการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง

1. เหตุการณ์สมรภูมิเขาค้อ

สถานการณ์ก่อนการร้าย เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2508 ในขั้นต้นนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) เข้าแทรกซึมมาจากแนวชายแดนด้านทิศเหนือและได้ยึดเอาภูหินร่องกล้าเป็นที่มั่น หลังจากนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ขยายงานรุกเข้าเขาค้อ เพื่อเตรียมสถาปนาเขาค้อให้เป็นฐานที่มั่นในการรุกต่อไป

เนื่องจากเขาค้อ มีสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่ารกทึบสูงชันยากต่อการตรวจการณ์ทางอากาศและทางพื้นดิน นอกจากนี้ตามเทือกเขาต่างๆ ยังมีถ้ำอยู่มากมายเหมาะสำหรับเป็นที่หลบซ่อนและสะสมอาวุธ เสบียงไว้เป็นอย่างดี โดยบริเวณที่ราบลุ่มเชิงเขาค้อ เขาปู่ เขาย่า ยังเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงเล็งเห็นว่าเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ในการที่จะเข้ามาเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และทำสงครามกองโจรเพื่อปฏิวัติยึดอำนาจรัฐบาล

จนในปี พ.ศ.2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตรอยต่อ 3 จังหวัด คือ พิษณุโลก เลย และเพชรบูรณ์ โดยมีสหายดิงเป็นหัวหน้าในการเข้ามาปลุกระดมมวลชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง กระทั่งวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จำนวนหนึ่ง นำโดยสหายพิชัย ได้จัดกำลังเข้าโจมตีอาสารสมัครคุมครองหมู่บ้านบ้านห้วยทรายเหนือ และได้ประกาศให้วันนั้นเป็นวันเสียงปืนแตก ทำให้เจ้าหน้าที่บาดเจ็บเสียชีวิตหลายคนและผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ยังได้ยึดอาวุธยุทโธปกรณ์ไปได้บางส่วน

จากนั้นยังคงส่งกำลังเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการของฝ่ายรัฐบาลหลายครั้ง ทำให้มวลชนส่วนใหญ่เกรงกลัวอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ประกอบกับการโฆษณาชวนเชื่อของผู้ก่อการร้าย ทำให้มวลชนอพยพเข้าไปอยู่ในป่า ร่วมเป็นสมัครพรรคพวกกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และได้จัดตั้งสำนักอำนาจรัฐขึ้นมา

หลังจากนั้นการสู้รบยังคงมีต่อไปเรื่อย ๆ ชีวิตของทหารผู้กล้าต้องพลีชีพไปกับสงครามมากขึ้น ในวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2524 - 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 ยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 1 ของกองอำนวยการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 1617 สามารถเผด็จศึกและยึดเขาค้อได้สำเร็จ แล้วยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 2 ก็ตามในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 - 10 เมษายน พ.ศ. 2524 ผลการปฏิบัติงานสามารถกวาดล้างและทำลายฐานที่มั่นของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ

สื่อเสริม เพิ่มความรู้

🔗 สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมรภูมิเขาค้อ
ได้ที่ <https://1th.me/CkRyV>

⁷ สุจิตต์ วงษ์เทศ, รายวิชา ส 021 หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2530), หน้า 1.

ภาพ 3 : สมรภูมิเขาค้อ สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2561.

ที่มา : <https://1th.me/LRDTU>

สรุปการเปิดยุทธการเพื่อทำการต่อสู้ปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) และผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ในพื้นที่เขาค้อ ของฝ่ายทหารรัฐบาลไทย ได้เปิดยุทธการ 7 ครั้ง ด้วยกัน คือ

1. ยุทธการโพธิ์กนิษฐ เมื่อปลาย พ.ศ. 2512 (เปิดยุทธการครั้งแรกเพื่อเป็นเกียรติแก่ พล.ท.อ่อง โพธิ์กนิษฐ)
2. ยุทธการภูขวาง (กฟร. 15) เมื่อ พ.ศ. 2515
3. การฝึกกร่วม 16 (กฟร. 16) ครั้งที่ 1 เมื่อ ธันวาคม พ.ศ. 2515
4. การฝึกกร่วม 16 (กฟร. 16) ครั้งที่ 2 เมื่อ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516
5. ยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 2 ครั้ง เมื่อ มกราคม พ.ศ. 2524 ถึง เมษายน พ.ศ. 2524
6. ยุทธการหักโพธิ์ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2525
7. ยุทธการผาเมืองเกรียงไกร เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ. 2525 ต่อเนื่องมาจากยุทธการหักโพธิ์ จนได้สามารถยึดพื้นที่ได้หมด

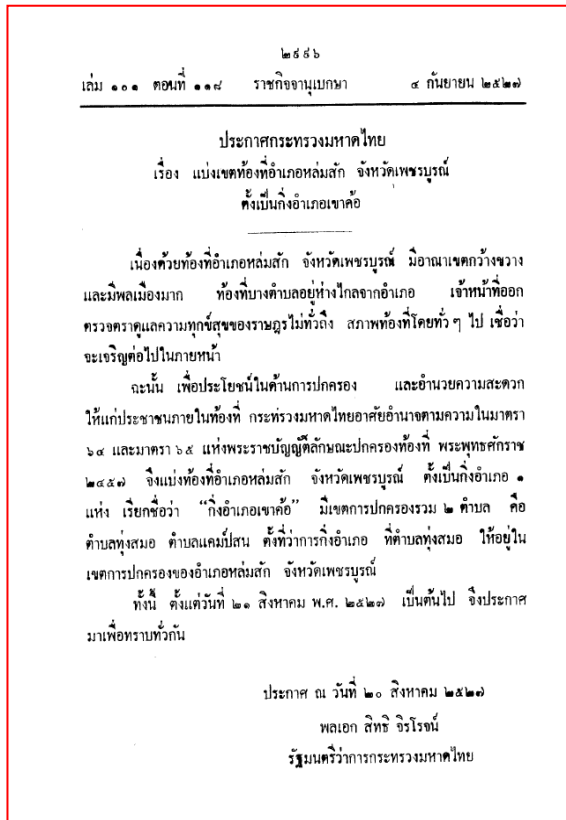
การสู้รบระหว่างกำลังทหารกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) บริเวณเขาค้อ เขาย่า หุ่นสะเดาะพง เขาปู่และหนองแม่นา ยุติลงสิ้นเชิงในปี พ.ศ. 2525 นับเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ ที่มีใช้ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งแต่เป็นของประชาชนชาวไทยทั้งปวงที่สามารถยุติความขัดแย้งและการใช้กำลังอาวุธ ตัดสินปัญหาไปสู่สันติและการร่วมมือกันพัฒนาประเทศ ตามนโยบาย 66/23 ใช้การเมืองนำการทหาร โดยชักชวนให้ผู้หลงผิดกลับมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย

เกร็ดน่ารู้

การก่อการกำเริบคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เป็นสงครามกองโจรที่กินเวลาดั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ. 2526 สู้รบกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) และรัฐบาลไทยเป็นหลัก สงครามได้เสื่อมลงในปี พ.ศ. 2523 หลังรัฐบาลประกาศนิรโทษกรรม และในปี พ.ศ. 2526 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เลิกก่อการกำเริบ

ในระหว่างการสู้รบกันนั้น ยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญของฝ่ายทหาร คือ เมื่อรุกด้วยกำลังทหารเพื่อยึดพื้นที่ได้แล้ว จะต้องครอบครองพื้นที่ให้ได้โดยเด็ดขาด ไม่ให้ฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลับมาโจมตีเพื่อยึดพื้นที่คืนอีก ฉะนั้น จึงเกิดการสร้างชุมชนถาวรขึ้นตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่ยึดคืนได้ โดยนำเอาราชภูมราสา (รอส.) และทหารผ่านศึก ขึ้นไปตั้งเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้านจัดตั้ง

ต่าง ๆ โดยทางการได้สร้างบ้านให้พร้อมที่ดินอยู่อาศัย 1 ไร่ และให้ที่ดินทำกินอีก 15 ไร่ ตามสองข้างระยะ 1 กิโลเมตรจากถนนที่ได้สร้างขึ้นไว้แล้ว และหมู่บ้านต่าง ๆ เหล่านั้นก็ได้ใช้ชื่อ หรือนามสกุลของเหล่าวีรชนที่เสียชีวิตในการสู้รบมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน และสถานที่ต่าง ๆ มาจนจบทุกวันนี้ เช่น หมู่บ้านจะวะสิต หมู่บ้านดอกจำปี เป็นต้น

ภาพ 4 : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 118
วันที่ 4 กันยายน 2527
สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2561.
ที่มา : <https://1th.me/gSU0F>

สื่อเสริม เพิ่มความรู้

🔗 สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับทหารผ่านศึก
ได้ที่ <https://1th.me/OU2e6>

ชมวิดีโอเพิ่มเติม

🔗 สามารถชมวิดีโอเกี่ยวกับสมรภูมิเขาค้อ
ได้ที่ <https://1th.me/xSqJK>

